

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně Daniely Zemanové, soudkyně zpravodajky Lucie Dolanské Bányaiové a soudce Jiřího Přibáně o ústavní stížnosti stěžovatele **I. M.**, t. č. ve Věznici Plzeň, zastoupeného Mgr. Patricií Cabalkovou, advokátkou, sídlem náměstí Republiky 204/30, Plzeň, proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. července 2024 č. j. 8 To 74/2024-712 a usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 11. července 2024 č. j. 34 T 6/2024-703, za účasti **Vrchního soudu v Praze a Krajského soudu v Plzni**, jako účastníků řízení, a **Krajského státního zastupitelství v Plzni**, jako vedlejšího účastníka řízení, takto:

Ústavní stížnost se zamítá.

Odůvodnění:

I.

Skutkové okolnosti případu a obsah napadených rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle článku 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) a § 72 a násl. zákona o Ústavním soudu se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví označených rozhodnutí s tvrzením, že jimi došlo k porušení článku 2, 4, 8 a 36 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a článku 5 a 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“).
2. Z obsahu ústavní stížnosti a jejích příloh Ústavní soud zjistil, že stěžovatel byl usnesením Okresního soudu v Rokycanech ze dne 11. 12. 2023 sp zn. 0 Nt 6/2023 vzat do vazby v rámci trestního stíhání pro zločin znásilnění podle § 185 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. a), c) trestního zákoníku. Vazbu stěžovatele následně prodloužil Okresní soud v Rokycanech (dále jen „okresní soud“) usnesením ze dne 28. 3. 2024 sp. zn. 0 Nt 501/2024, které téhož dne

nabylo právní moci. V příslušné trestní věci podala státní zástupkyně Krajského státního zastupitelství v Plzni dne 27. 6. 2024 obžalobu.

3. Napadeným usnesením Krajského soudu v Plzni (dále jen „krajský soud“) ze dne 11. 7. 2024 č. j. 34 T 6/2024-703 byl stěžovatel podle § 72 odst. 3 trestního řádu ponechán ve vazbě z důvodu podle § 67 písm. a) trestního řádu. Krajský soud podle § 73 odst. 1 písm. b), c), a d) trestního řádu nepřijal písemný slib, dohled probačního úředníka, ani nabídku uložení některých z předběžných opatření.

4. Proti uvedenému usnesení podal stěžovatel stížnost, o níž rozhodl Vrchní soud v Praze (dále jen „vrchní soud“) napadeným usnesením ze dne 30. 7. 2024 č. j. 8 To 74/2024-712 tak, že ji podle § 148 odst. 1 písm. c) trestního řádu zamítl.

II.

Argumentace stěžovatele

5. Stěžovatel namítá, že dne 14. 6. 2024 vazba pozbyla zákonného podkladu, neboť státní zástupce nepodal nejpozději patnáct dnů před plynutím lhůty tří měsíců od právní moci rozhodnutí o dalším trvání vazby návrh na vydání rozhodnutí o dalším trvání vazby. Lhůta uvedená v § 72 odst. 2 trestního řádu je podle stěžovatele lhůtou propadnou, při jejímž porušení vazba okamžitě ztrácí zákonný podklad. To stěžovatel dokládá závěry rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 7. 2015 sp. zn. 4 To 67/2015 a odkazy na komentářovou literaturu. O dalším trvání vazby v uvedené věci mělo být rozhodnuto do 28. 6. 2024, návrh státního zástupce na další trvání vazby tak měl být podán nejpozději 13. 6. 2024, k čemuž nedošlo. V doplnění ústavní stížnosti stěžovatel opakuje argumenty k tvrzené nezákonnosti rozhodování o dalším trvání vazby a dodává, že není možné připustit jakýkoliv rozšiřující výklad § 72 odst. 2 trestního řádu, z něhož by se dalo dovodit, že podáním obžaloby lze rezignovat na dodržování lhůt v přípravném řízení.

6. Stěžovatel dále tvrdí, že krajský soud neodůvodnil dostatečně naplnění důvodů vazby útěkové. Rozhodnutí krajského soudu v tomto ohledu nenaplnuje přísné požadavky na řádné a vyčerpávající odůvodnění vazebního rozhodnutí. Krajský soud neuvedl, jaký konkrétní trest stěžovateli hrozí a nedoložil konkrétní hrozbu vysokého trestu. Jeho rozhodnutí je podle stěžovatele nepřezkoumatelné a nezákonné.

III.

Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

7. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a shledal, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, v němž byla napadená rozhodnutí vydána, a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu a ústavní stížnost je přípustná, neboť stěžovatel z formálního hlediska vyčerpал všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva (§ 75 odst. 1 téhož zákona *a contrario*).

IV.

Vyjádření účastníků řízení a vedlejších účastníků řízení

8. Ústavní soud zaslal ústavní stížnost k vyjádření účastníkům řízení a vedlejším účastníkům řízení. Seznámil se rovněž s podstatnými částmi spisu vedeného Krajským soudem v Plzni

pod sp. zn. 34 T 6/2024 a s obsahem spisů vedených Okresním soudem v Rokycanech pod sp. zn. 0 Nt 6/2023 a 0 Nt 501/2024.

9. Vrchní soud v Praze ve svém vyjádření zdůraznil, že obhájkyňe stěžovatele neodůvodnila stížnost proti napadenému prvostupňovému rozhodnutí a doplnění stížnosti předložila až po vydání rozhodnutí stížnostního soudu. Po věcné stránce vrchní soud k ústavní stížnosti nic neuvedl, pouze sdělil, že dne 10. 10. 2024 opětovně zamítl stížnost stěžovatele proti usnesení, kterým byl zamítnut návrh na jeho propuštění z vazby.

10. Krajský soud v Plzni konstatoval, že považuje veškeré lhůty vazby z přípravného řízení za zachované. Podle jeho vyjádření je nutné rozlišit zákonné vazební lhůty v rámci přípravného řízení a řízení před soudem, což jsou dvě odlišné fáze trestního řízení. Soudní praxe považuje lhůtu podle § 72 odst. 2 trestního řádu za propadnou. Podle náhledu krajského soudu se takto na danou lhůtu nahlíží za předpokladu, že by přípravné řízení mělo pokračovat i po skončení tříměsíční lhůty podle § 72 odst. 1 trestního řádu. Pokud je v rámci plynoucí tříměsíční lhůty podána obžaloba, řízení přechází do fáze soudního řízení a uplatní se lhůta podle § 72 odst. 3 trestního řádu. Podle krajského soudu by nemělo smysl, aby státní zástupce podával návrh na prodloužení vazby v případě, kdy současně podává obžalobu. Ve vztahu ke zbylé části ústavní stížnosti, v níž stěžovatel namítá nepřezkoumatelnost napadených rozhodnutí, krajský soud odkázal na svá předchozí rozhodnutí o vazbě.

11. Vrchní státní zastupitelství v Praze se k ústavní stížnosti nevyjádřilo a přípisem adresovaným Ústavnímu soudu se vzdalo postavení vedlejšího účastníka řízení.

12. Státní zástupkyňe Krajského státního zastupitelství v Plzni ve vyjádření uvedla, že podle jejího názoru bylo nutné podat návrh na prodloužení vazby ve lhůtě podle § 72 odst. 2 trestního řádu v případě, že by pokračovalo trestní řízení. V projednávané věci by tříměsíční lhůta vazby stěžovatele pro přípravné řízení uplynula dnem 28. 6. 2024, až do toho dne bylo v kompetenci státního zástupce rozhodovat o vazbě. Státní zástupce tuto kompetenci využil tím, že proti stěžovateli v této lhůtě podal obžalobu, čímž se zbavil kompetence rozhodovat o vazbě, ale současně zbavil takové kompetence i soud určený podle § 26 trestního řádu. I kdyby byl podán návrh na ponechání ve vazbě k soudu pro přípravné řízení a ten o něm ke dni 28. 6. 2024 nerozhodl, okamžikem podání obžaloby už by o něm ani rozhodnout nemohl a nemohl by učinit ani žádné jiné rozhodnutí týkající se vazby stěžovatele. Pokud by ke dni 28. 6. 2024 nebyla proti stěžovateli podaná obžaloba, musel by státní zástupce nejpozději tohoto dne rozhodnout o jeho propuštění na svobodu. Krajský soud nepochybil, pokud po podání obžaloby státním zástupcem dne 27. 6. 2024 rozhodl o ponechání obviněného ve vazbě.

V.

Vlastní posouzení věci Ústavním soudem

13. Ústavní soud je podle článku 83 Ústavy soudním orgánem ochrany ústavnosti a v řízení o ústavních stížnostech podle článku 87 odst. 1 písm. d) Ústavy se omezuje na posouzení, zda rozhodnutími orgánů veřejné moci nebo postupem předcházejícím jejich vydání nebyla porušena ústavně zaručená základní práva a svobody. Ústavní soud není další instancí v systému trestního soudnictví a rozhodnutí trestních soudů je oprávněn přezkoumat výlučně z hlediska dodržení ústavněprávních principů.

14. Osobní svoboda představuje v demokratickém a právním státě jednu z nejdůležitějších hodnot. Je předpokladem toho, aby si mohl každý sám uspořádat svůj vlastní život, aby mohl

rozhodovat o jeho podstatných aspektech a svým jednáním usilovat o vlastní štěstí. Jakkoliv tato svoboda již ze své podstaty nemůže být neomezená, se zásahy do ní mohou být spojeny neodstranitelné následky ve všech sférách života jednotlivce. Stát, který je založen na úctě k právům a svobodám člověka a občana (článek 1 odst. 1 Ústavy), do ní proto může zasahovat pouze na základě zákona a v jeho mezích a nesmí se při tom dopustit svévole. Trvání na dodržení všech zákonem stanovených podmínek jejího omezení představuje základní garanci, že budou skutečně respektována práva dotčeného jednotlivce a že v jeho případě nedojde ke zneužití moci [srov. nález ze dne 17. 2. 2015 sp. zn. III. ÚS 916/13 (N 33/76 SbNU 451)].

15. Ústavní soud se již mnohokrát vyjádřil k povaze vazby, která patří mezi nejzávažnější procesní zásahy do práv obviněného [viz nález ze dne 20. 4. 2010 sp. zn. Pl. ÚS 6/10 (N 89/57, SbNU 167)]. Obsah právního institutu vazby představuje vymezení ústavně akceptovatelných důvodů zbavení osobní svobody obviněného podle článku 8 odst. 1 a 2 Listiny s cílem znemožnit zmaření nebo ztížení dosažení účelu trestního řízení [srov. nález ze dne 12. 10. 1994 sp. zn. Pl. ÚS 4/94 (N 46/2 SbNU; 214/1994 Sb.)]. Vždy musí jít o opatření nezbytné k tomu, aby mohly orgány činné v trestním řízení vést a ukončit toto řízení, a to při respektování principu presumpce neviny [nález ze dne 6. 3. 1997 sp. zn. III. ÚS 271/96 (N 24/7 SbNU 153)].

16. Vazba musí být časově omezená. Soudní kontrola vazebního rozhodování a periodicita přezkoumávání trvání důvodů vazby je realizací procesního prostředku *habeas corpus* ve smyslu článku 5 odst. 4 Úmluvy [viz nález ze dne 16. 6. 2015 sp. zn. I. ÚS 1119/15 (N 116/77 SbNU 697)]. Smyslem a účelem stanovení povinnosti periodického přezkumu důvodů pro trvání vazby je ochrana osobní svobody, jež vyžaduje pravidelné přezkoumávání existence vazebních důvodů. Neméně důležitým důvodem je i možnost obviněného předstoupit před soud, což patří nejen mezi záruky spravedlivého procesu, ale i prevence špatného zacházení s osobami zbavenými osobní svobody [viz nález ze dne 24. 4. 2018 sp. zn. II. ÚS 4085/17 (N 82/89 SbNU 239)]. Hlavní myšlenkou stojící za požadavky rychlosti a pravidelnosti soudního přezkumu v přiměřených intervalech ve smyslu článku 5 odst. 4 Úmluvy a judikatury Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) je to, aby vazebně stíhaný nebyl ohrožen setrváním ve vazbě ještě dlouho poté, kdy důvody jeho zbavení svobody pominuly (viz rozsudek ESLP ve věci *Spišák proti České republice* ze dne 20. 6. 2024 č. 13968/22, bod 67 a judikatura tam uvedená).

17. V přípravném řízení je periodický přezkum vazby zakotven v § 72 odst. 1 trestního řádu, který stanoví povinnost soudce rozhodnout na návrh státního zástupce o pokračování vazby nejpozději každé tři měsíce od právní moci rozhodnutí o vzetí do vazby nebo právní moci jiného rozhodnutí o vazbě. Státní zástupce má povinnost doručit soudu návrh podle odst. 1 nejpozději patnáct dnů před uplynutím lhůty tří měsíců (§ 72 odst. 2 trestního řádu). Po podání obžaloby musí soud o ponechání obviněného ve vazbě rozhodnout do třiceti dnů (§ 72 odst. 3 trestního řádu).

18. V nyní projednávané věci nabylo usnesení Okresního soudu v Rokycanech ze dne 28. 3. 2024 č. j. 0 Nt 501/2024-70 o ponechání stěžovatele ve vazbě právní moci dne 28. 3. 2024. Státní zástupkyně nepodala v zákonem stanovené lhůtě návrh na prodloužení vazby. Namísto toho podala dne 27. 6. 2024 obžalobu. Krajský soud v Plzni, u nějž byla obžaloba podána, rozhodl o ponechání stěžovatele ve vazbě nyní napadeným usnesením ze dne 11. 7. 2024.

V.I K povaze lhůty podle § 72 odst. 2 trestního řádu

19. Jelikož stěžovatel označil za porušení svých základních práv skutečnost, že státní zástupkyně nedodržela lhůtu podle § 72 odst. 2 trestního řádu, čímž měla jeho vazba ztratit zákonného podkladu, považuje Ústavní soud za nezbytné vyjádřit se k povaze uvedené lhůty a následkům jejího marného uplynutí. Ze samotného textu zákona nelze dovodit jednoznačný závěr o tom, zda zákonodárce zamýšlel uvedenou lhůtu zakotvit jako pořádkovou, či prekluzivní, a v praxi tato otázka nebyla dosud jednoznačně zodpovězena.

20. Část soudní praxe, jakož i odborné literatury dospívá k závěru, že lhůta stanovená v § 72 odst. 2 trestního řádu je lhůtou propadnou (prekluzivní). Vrchní soud v Praze v usnesení ze dne 30. 7. 2015 sp. zn. 4 To 67/2015 (publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, 7/2017, R 35/2017 tr.) konstatoval, že: „*patnáctidenní lhůta k podání návrhu státního zástupce na vydání rozhodnutí soudce o dalším trvání vazby podle § 72 odst. 2 tr. ř. je prekluzivní, jejím marným uplynutím nepřichází v úvahu další trvání vazby obviněného a nemohou trvat ani instituty vazbu nahrazující podle § 73 a § 73a tr. ř. V takovém případě je třeba vydat příkaz k propuštění obviněného z vazby podle § 73b odst. 6 per analogiam tr. ř.*“ Citované usnesení se opírá o závěry publikované v části komentářové literatury [ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 72 (Rozhodování o dalším trvání vazby). In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 834]. Autoři citovaného komentáře zdůrazňují návaznost posuzované lhůty na článek 8 odst. 2 a 5 Listiny a článek 5 odst. 1 Úmluvy a odkazují na judikaturu Ústavního soudu [nález ze dne 24. 9. 2003 sp. zn. IV. ÚS 157/03 (N 112/31 SbNU 13)]. Smyslem lhůty patnácti dnů pro podání návrhu na rozhodnutí soudce o dalším trvání vazby v přípravném řízení je podle citovaného komentáře i to, aby měl soud vůbec možnost náležitě prostudovat předložený spisový materiál, posoudit jej a případně nařídit vazební zasedání a umožnit obviněnému se k věci odpovídajícím způsobem vyjádřit. Praktickým významem této lhůty, jakož i návazností na ochranu základních práv obviněného autoři argumentují ve prospěch prekluzivní povahy uvedené lhůty.

21. Část teorie i praxe nicméně zastává názor opačný a lhůtu uvedenou v § 72 odst. 2 trestního řádu považuje za lhůtu pořádkovou. Vrchní soud v Praze v usnesení ze dne 11. 3. 2016 sp. zn. 8 To 18/2016 uvedl, že je „*na místě předmětnou lhůtu vnímat jako lhůtu pořádkovou, jejímž smyslem je zajistit dostatečný časový prostor pro soudce, aby rozhodl o dalším trvání vazby v přípravném řízení standardně ve vazebním zasedání nebo jinak zajistil obviněnému možnost uplatnění jeho práv v souvislosti s rozhodováním o vazbě.*“ Také tento názor uvedený v citovaném usnesení jako *obiter dictum* má oporu v části komentářové literatury [AUGUSTINOVÁ, Pavla. § 72 (Rozhodování o dalším trvání vazby). In: DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017, s. 1140]. Podle tohoto názorového proudu svědčí pro pořádkový charakter lhůty skutečnost, že v zákoně chybí výslovné zakotvení povinnosti propustit obviněného v případě nedodržení této lhůty z vazby na svobodu, jak je tomu u jiných zákonem stanovených lhůt, a o takové povinnosti se nezmiňuje ani důvodová zpráva. Opožděné podání návrhu státního zástupce na prodloužení vazby by podle tohoto přístupu mělo na obviněného dopad až ve chvíli periodického přezkumu vazby soudem podle § 72 odst. 1 trestního řádu.

22. Krom výše uvedených pramenů se následky uplynutí lhůty podle § 72 odst. 2 trestního řádu zabývá Pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce ze dne 3. září 2019, č. 9/2019, o postupu státních zástupců v trestním řízení. Podle článku 45 „*není-li návrh státního zástupce na další trvání vazby doručen soudu nejpozději 15 dnů před uplynutím lhůty 3 měsíců od relativní právní moci posledního rozhodnutí soudu o vazbě ve vztahu k obviněnému, státní*

zástupce propustí obviněného na svobodu nejpozději poslední den lhůty 3 měsíců od relativní právní moci posledního rozhodnutí soudu o vazbě (zajistí i jeho faktické propuštění), na niž bylo trvání vazby omezeno; to neplatí, pokud bude zjištěno, že bylo soudem rozhodnuto o dalším trvání vazby na základě návrhu podaného státním zástupcem nebo z jiného důvodu (např. na základě žádosti o propuštění z vazby na svobodu).“ Citovaný pokyn se přímo nevyjadřuje k povaze lhůty podle § 72 odst. 2 trestního řádu, následek jejího marného uplynutí spočívající v propuštění obviněného z vazby je podle něj vázán na uplynutí tříměsíční lhůty podle § 72 odst. 1 trestního řádu.

23. Ústavní soud se dosud k povaze lhůty pro podání návrhu na prodloužení vazby podle § 72 odst. 2 trestního řádu jednoznačně nevyjádřil. V minulosti se zabýval dodržením zákonné lhůty státním zástupcem při rozhodování o ponechání obviněného ve vazbě podle dřívější právní úpravy (§ 71 odst. 3 trestního řádu, ve znění účinném od 1. 1. 2002 do 31. 12. 2011). V usneseních sp. zn. I. ÚS 360/04 a sp. zn. I. ÚS 3214/11 Ústavní soud výslovně označil lhůtu uvedenou v § 71 odst. 3 trestního řádu, ve znění účinném od 1. 1. 2002 do 31. 12. 2011, za propadnou a konstatoval, že následkem jejího nedodržení je povinnost propustit obviněného z vazby na svobodu, a to nejpozději den následující po uplynutí uvedené lhůty. Podle tehdejší právní úpravy však o ponechání obviněného ve vazbě, či o jeho propuštění z vazby, rozhodoval sám státní zástupce, nikoliv soudce na základě jeho návrhu na prodloužení vazby. Závěry dřívější judikatury vztahující se k tehdy účinné právní úpravě se proto nedají automaticky vztáhnout na úpravu současnou.

24. Ústavní soud se ve své rozhodovací praxi dále zabýval situacemi, kdy státní zástupce v přípravném řízení zmeškal lhůtu pro podání návrhu na rozhodnutí o dalším trvání vazby podle § 72 odst. 2 trestního řádu a současně podal před koncem tříměsíční lhůty k rozhodnutí o dalším trvání vazby obžalobu (viz usnesení ze dne 14. 10. 2013 sp. zn. I. ÚS 1863/13 a usnesení ze dne 8. 10. 2015 sp. zn. III. ÚS 2385/15). Ústavní soud v těchto případech neshledal porušení základních práv stěžovatelů a dospěl k závěru, že zmeškáním lhůty podle § 72 odst. 2 trestního řádu za současného podání obžaloby v rámci tříměsíční lhůty podle § 72 odst. 1 trestního řádu vazba nepozbývá svého zákonného podkladu (viz níže).

25. Má-li se Ústavní soud ve světle shora uvedených poznatků vyjádřit k povaze lhůty podle § 72 odst. 2 trestního řádu, musí v prvé řadě přihlídnout k jejímu účelu a postavení v návaznosti na ochranu základních práv osob čelících vazebnímu stíhání. Právo a zároveň povinnost státního zástupce podat návrh na prodloužení vazby ve stanovené lhůtě je součástí zákonného postupu, jenž je z ústavněprávního hlediska nezbytným předpokladem přípustnosti vazby, jakožto institutu omezujícího svobodu obviněného (osoby, která dosud nebyla pravomocně odsouzena a již svědčí presumpce nevinou). Tato lhůta nemá oproti tříměsíční lhůtě pro rozhodnutí soudu podle § 72 odst. 1 trestního řádu bezprostřední dopad na omezení svobody obviněného, na druhou stranu však nelze opomenout její význam pro ochranu procesních práv obviněného ve vazebním řízení (viz níže bod 29). Ústavně konformní výklad povahy této lhůty proto musí v nejvyšší možné míře šetřit základní práva obviněného.

26. Smyslem patnáctidenní lhůty pro podání návrhu na prodloužení vazby v přípravném řízení je zajistit dostatečný časový prostor pro to, aby se soudce mohl včas seznámit s důvody návrhu státního zástupce a v jejich světle náležitě prostudovat předložený spisový materiál. Tím se však význam včasného předložení návrhu na prodloužení vazby nevyčerpává. Zachování lhůty pro předložení návrhu státním zástupcem slouží rovněž k zachování práv obhajoby, včetně principu kontradiktornosti řízení. I na řízení, ve kterém je rozhodováno o vazbě, se totiž uplatní obecné principy spravedlivého procesu, včetně práva na rovnost zbraní, byť lze připustit,

že záruky mohou být v tomto typu řízení proporcčně nižší [nález ze dne 6. 8. 2014 sp. zn. I. ÚS 2942/13 (N 150 /74 SbNU 281), náález ze dne 18. 1. 2017 sp. zn. I. ÚS 3909/16 (N 15/84 SbNU 173), náález ze dne 28. 8. 2019 sp. zn. III. ÚS 1056/19, také rozsudek ESLP ve věci *Veccek proti České republice* ze dne 21. 2. 2013 č. 3252/09]. Právě vytvoření prostoru pro účinné vznesení námitek (v kontradiktorním schématu řízení) nejlépe zajistí ochranu základních práv, jež je z hlediska fair procesu prvotním účelem soudního řízení [nález ze dne 18. 1. 2017 sp. zn. I. ÚS 3909/16 (N 15/84 SbNU 173)].

27. Návaznost na záruky spravedlivého procesu a ochranu práv obhajoby je podle Ústavního soudu důvodem pro závěr, že lhůta pro podání návrhu na ponechání obviněného ve vazbě podle § 72 odst. 2 trestního řádu musí být považována za lhůtu prekluzivní. V opačném případě by její zákonné zakotvení ztratilo svého smyslu.

28. Z uvedeného závěru však bez dalšího nelze dovodit, že by marným uplynutím této lhůty vazba okamžitě ztratila svůj zákonný podklad. Periodický přezkum zákonnosti a důvodnosti vazby je v přípravném řízení prováděn soudcem na základě návrhu státního zástupce nejpozději každé tři měsíce od právní moci rozhodnutí o vzetí do vazby nebo právní moci jiného rozhodnutí o vazbě. Z logiky textu právní úpravy vyplývá, že podání návrhu na prodloužení vazby státním zástupcem je jedním z předpokladů zákonnosti ponechání obviněného ve vazbě po uplynutí tříměsíční lhůty stanovené pro rozhodnutí soudce podle odst. 1 citovaného ustanovení. Marným uplynutím lhůty podle § 72 odst. 2 trestního řádu ztrácí státní zástupce právo tento návrh podat; opožděnému návrhu již soudce v přípravném řízení nemůže vyhovět. Neznamená to však, že se vazba obviněného okamžikem marného uplynutí této lhůty stává automaticky nezákonnou. Za předpokladu, že jsou naplněny také ostatní požadavky vyžadované trestním řádem, lze vazbu označit za zákonnou až do konce tříměsíční lhůty stanovené podle § 72 odst. 1 trestního řádu. Pakliže státní zástupce nepodá včasný návrh na prodloužení vazby, má ve zbytku tříměsíční lhůty možnost podat obžalobu, případně přijmout jiná vazbu nahrazující opatření. V případě, kdy státní zástupce návrh na prodloužení vazby nepodá, neboť dospěje k závěru o pomnutí důvodu vazby či o existenci jiné okolnosti, pro kterou musí být obviněný propuštěn na svobodu, je samozřejmě jeho povinností obviněného neprodleně propustit (§ 71 odst. 1 a 2 trestního řádu ve spojení s § 73b odst. 6 trestního řádu). Tímto nálezem není dotčena povinnost orgánů činných v trestním řízení průběžně zkoumat, zda důvody vazby u obviněného trvají nebo se nezměnily a zda nelze vazbu nahradit některým z opatření uvedených v § 73 a 73a trestního řádu (§ 71 odst. 1 trestního řádu).

29. Ve světle předestřených závěrů je tedy nutné odlišovat dva zásadní časové úseky ve vztahu k periodickému přezkumu trvání vazby v přípravném řízení. Prvním z nich je lhůta tří měsíců jako nejdelší možný čas, po který může být v přípravném řízení obviněný držen ve vazbě mezi jednotlivými rozhodnutími soudu o prodloužení trvání vazby podle § 72 odst. 1 trestního řádu. Druhým je lhůta pro státního zástupce k podání návrhu na prodloužení trvání vazby podle § 72 odst. 2 trestního řádu, která uplyne patnáct dnů před koncem výše zmíněné tříměsíční lhůty. Obě tyto lhůty jsou lhůtami prekluzivními, avšak s odlišnými následky jejich marného uplynutí. Zatímco marným uplynutím tříměsíční lhůty podle § 72 odst. 1 trestního řádu pozbývá vazba zákonného podkladu a je nezbytné okamžitě učinit kroky k propuštění obviněného z vazby, uplynutí patnáctidenní lhůty podle § 72 odst. 2 trestního řádu má za následek ztrátu možnosti státního zástupce prodloužení trvání vazby požadovat. V rámci tříměsíční lhůty se jeho možnosti v zásadě zužují pouze na podání obžaloby nebo propuštění obviněného z vazby (i za případného přijetí opatření nahrazujících vazbu).

30. Závěr o prekluzivním charakteru lhůty podle § 72 odst. 2 trestního řádu není v rozporu se systematickým výkladem citovaného ustanovení. Jak bylo výše vyloženo, zmeškání této lhůty státním zástupcem má jiné dopady do práv vazebně stíhaných osob, než je tomu v případě jiných propadných lhůt v rámci vazebního řízení (srov. lhůty podle § 72 odst. 1 a odst. 3 trestního řádu). Shora přijatý výklad tak reflektuje odlišnosti v zákonné úpravě jednotlivých lhůt, které se uplatňují ve vazebním řízení, kdy v případě nedodržení lhůt podle § 72 odst. 1 a odst. 3 trestního řádu zákon zakotvuje povinnost neprodleně obviněného propustit z vazby na svobodu, zatímco u zmeškání lhůty podle § 72 odst. 2 trestního řádu tento následek nepředpokládá.

31. Na tomto místě je třeba shrnout, že v projednávaném případě měla tříměsíční lhůta pro soudní přezkum vazby stěžovatele uplynout dne 28. 6. 2024, přičemž den před uplynutím této lhůty podal státní zástupce obžalobu u Krajského soudu v Plzni. Nešlo přitom o podání blanketní obžaloby, kterou by se státní zástupce snažil účelově napravit marné uplynutí lhůty pro podání návrhu na prodloužení vazby, nýbrž o řádné završení přípravného řízení v uvedené trestní věci. Postup orgánů činných v trestním řízení, proti kterému stěžovatel nyní brojí, s ohledem na výše uvedené závěry nelze považovat za protiústavní.

V.II Prodloužení intervalu přezkumu vazby v případě podání obžaloby

32. K situaci, kdy státní zástupce podá v rámci tříměsíční lhůty k rozhodnutí o dalším trvání vazby obžalobu, aniž by ve lhůtě podle § 72 odst. 2 trestního řádu podal návrh na rozhodnutí o dalším trvání vazby, se Ústavní soud v minulosti již vyjádřil v usneseních sp. zn. I. ÚS 1863/13 či sp. zn. III. ÚS 2385/15 (obě citovaná výše). V nich se zabýval obdobnou procesní situací, na jakou poukazuje stěžovatel v nyní projednávané ústavní stížnosti, kdy státní zástupce zmeškal patnáctidenní lhůtu pro podání návrhu na prodloužení vazby a současně podal před koncem tříměsíční lhůty k rozhodnutí o dalším trvání vazby obžalobu.

33. Ústavní soud v této souvislosti konstatoval, že je zapotřebí rozlišovat posuzování vazby před a po podání obžaloby. Podání obžaloby představuje z hlediska vývoje trestního řízení zlomový okamžik, kdy se po skončení přípravného řízení, v němž silná role příslušela převážně státnímu zástupci, zahajuje řízení před soudem, které je těžištěm celého trestního procesu a v němž se nejširším způsobem uplatňují základní zásady trestního řízení. V přípravném řízení je rozhodování o dalším trvání vazby svěřeno soudci příslušného soudu, který rozhoduje na návrh státního zástupce, zatímco po podání obžaloby je tato úloha svěřena výhradně příslušnému soudu, který nadále garantuje ochranu základních práv obviněného (viz usnesení sp. zn. III. ÚS 2385/15, cit. výše). Pokud se tedy věc dostává obžalobou před soud, státní zástupce a soudce, kteří činili ve věci úkony v přípravném řízení, jsou tímto okamžikem z dalšího rozhodování o tom, zda vazba trvá nebo ne, vyloučeni. Soudu po podání obžaloby automaticky a zcela bez ohledu na to, v jaké fázi tříměsíční lhůty z § 72 odst. 1 trestního řádu k podání obžaloby došlo, začíná běžet nová povinná lhůta k rozhodnutí o trvání vazby v délce třiceti dnů. Zákon tak počítá s tím, že podáním obžaloby nastupuje přísnější, nezávislá kontrola ze strany soudu. V každé fázi trestního řízení pak navíc i nadále trvá soudní povinnost průběžného zkoumání důvodů vazby ve smyslu ustanovení § 71 trestního řádu (viz usnesení sp. zn. I. ÚS 1863/13, cit. výše).

34. Ústavní soud v citovaných rozhodnutích dovodil, že za situace, kdy státní zástupce věděl, že před uplynutím lhůty tří měsíců podá obžalobu, nemělo smysl, aby podle § 72 odst. 2 trestního řádu podával nejpozději 15 dnů před uplynutím tříměsíční lhůty soudu návrh na rozhodnutí o dalším trvání vazby. Soud by už o takovém návrhu po podání obžaloby nemohl

rozhodnout, jelikož podáním obžaloby se věc z přípravného řízení přesouvá do řízení před soudem a stejně tak se přesouvá i rozhodování o dalším trvání vazby. Pokud by však státní zástupce obžalobu v plynoucí tříměsíční lhůtě pro rozhodování o dalším trvání vazby podat nestihl a nepodal by ani včasný návrh na prodloužení vazby, obviněný by musel být po jejím uplynutí neprodleně z vazby propuštěn (viz usnesení sp. zn. I. ÚS 1863/13, cit. výše).

35. Uvedené teze vyplývající z dřívější rozhodovací praxe Ústavního soudu jsou konzistentní s výše vyslovenými závěry ohledně povahy lhůty pro podání návrhu na prodloužení vazby podle § 72 odst. 2 trestního řádu a následků jejího marného uplynutí. V souladu s těmito závěry pak lze považovat za ústavně aprobovatelnou skutečnost, že k přezkumu trvání vazby dojde po více než třech měsících – v případě stěžovatele po necelých čtyřech měsících (v době mezi 28. 3. 2024 a 11. 7. 2024). Došlo totiž k zákonem předvídanému a ústavně konformnímu spojení dvou lhůt, tedy tříměsíční lhůty z přípravného řízení a následné lhůty třiceti dní od podání obžaloby podle § 72 odst. 3 trestního řádu v rámci řízení před soudem. K závěru o porušení základních práv stěžovatele faktickým prodloužením intervalu přezkumu vazby dospět nelze.

V.III K ostatním námitkám stěžovatele

36. Vyhovět Ústavní soud nemohl ani ostatním námitkám stěžovatele ohledně tvrzené neodůvodněnosti vazby a nepřezkoumatelnosti napadených rozhodnutí. Ústavní soud připomíná, že požadavek na vyčerpání zákonných procesních prostředků k ochraně práva (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu) se uplatní nejen při posuzování přípustnosti ústavní stížnosti jako celku, ale i při posuzování každé jednotlivé námitky v ní uplatněné [srov. náleze ze dne 11. 6. 2018 sp. zn. I. ÚS 4022/17 (N 110/89 SbNU 631), bod 22]. Materiálně nepřípustná je zásadně taková námitka obsažená v ústavní stížnosti, která nebyla uplatněna v předcházejícím řízení způsobem, který by umožnil soudu ji obsahově posoudit, přičemž z okolností věci je patrné, že tomuto uplatnění nic nebránilo (náleze ze dne 2. 8. 2022 sp. zn. III. ÚS 377/20, bod 23). Jak vyplývá z rozhodnutí vrchního soudu, proti rozhodnutí soudu prvního stupně stěžovatel podal blanketní stížnost, kterou blíže neodůvodnil. Nyní předkládané námitky tedy stěžovatel řádně neuplatnil v řízení o stížnosti a domáhá se jejich přezkumu až v řízení před Ústavním soudem. Ústavní soud dospěl k závěru, že jde o námitky materiálně nepřípustné.

VI. Závěr

37. Ústavní soud dospěl k závěru, že ústavní stížnost není důvodná, neboť napadeným rozhodnutím nebyla porušena ústavně zaručená práva stěžovatele. Ústavní soud ústavní stížnost mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků řízení zamítl.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 29. ledna 2025

Daniela Zemanová
předsedkyně senátu